

ROZPARAĆ (11) *vb impf i pf*

impf (10), *pf* (1) [*part praet act*], [*impf a. pf [inf]*].

rof- (9), roz- (2).

o oraz drugie a jasne, pierwsze a pochylone.

inf rozpàrãc (6). ◊ *praes* 1 sg rozpàrãm (2). ◊ 2 sg rozpàrãsz (1). ◊ [3 sg rozpàrã.] ◊ *praet* 3 pl *m pers* rozpàrali (1). ◊ *part praet act* rozpàrãwszy (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (pięć z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. (Z)niszyczyć całość, spójność, rozdzielać (rozdzielić) na części; *dissuere Cn* (8) : [Rořparam/Secerno, segrego, seiungo, findo, scindo, discindo. *Volck Xxx3, Yyy.*]

Przen; disturbare Cn [co] (1) :

W przeciwstawieniu: »dochować ... rozparać« (1): *SarnStat 109cf Szereg.*

Szereg: »nie rozwalać ani rozparać« (1): A tego wżyřtkiego [*tj. zobowięzań zawartych w pacta conventa*] nienãrũszeniã dochować, y nierozwãlãc, ãni rořparãc, ãni prořto ãni nã vkoř. *SarnStat 109.*

a. O rzeczach (4) :

a. *Rozcinać (rozciąć), rozrzynać (rozerznić)* (3) : *Proseco, Rořparam/ rozřiekuyę rozrzesuyę do końcã. Mącz 377c.*

Zwrot: »rozparać brzuchy [*komu, czemu (żywotne)*] (2): Piřze Iozephus który theř tãm był w ten czãř/ iř ich [Żydów] vciekło do woyskã nieprzyacielřkiego dwã tyřciãcã tãiemnie/ którym Arãbowie rořparãli brzuchy řzukãiãc zlotã albo kãmienia drogiego *BielKron 147*; drudzy rořparawřzy koniom brzuchy w řzakãpy włãřili *BielKron 400.*

β. *Pruć* (1) :

W przeciwstawieniu: »szyć ... rozparać« (1): *Penelopes Telam retexere, proverbialiter, Snowãc y zãř odřnowãc/ řziã y rořparãc. Mącz [454]a.*

[*Przen [co]*]:

W przeciwstawieniu: »szyć ... rozparać«: Ale dziřfia nayduie řie wiele tãkowych/ iř co ieden řzyie to zãř drugi rořpara rozmãitym obyczãiem. *GilPos 111v (Linde).*]

b. O społecznościach: *rozbijać, rozłãczać; disturbare Cn [co]* (3) : [Drudzy zãřię řã/ ktorzy řię řeniã nie mogã/ kiedj kto pierwey řlubuie. Co teř dwoiãko bywa/ albo o przyřřlym małżeńřtwie: zgołã co małżeńřtwã řkutecznego nierořpara/ wřzãkře gđřieby zadãtek zãřzedł/ tãm iuř w řwey mocy zořtãnie *SzczerbSpecSax 224 (Linde).*]

Zwrot: »rozparać towarzystwo« (1): *Dissocio, Rořparam towarzřstwo/ rozłãczam/ rodzielam [!]. Dissociatio, Rozłãczenie/ rozporcie dobrego towarzřtwã. Mącz 398b; [ã nie inãczey řię tu mamy zãchowãc/ iedno iãko miedzy przyãciãloły w towarzřtwie/ ktore ieřli řię nam niepodoba/ á w niem řię nie kochamy/ wedle zdãnia ludźi mãdrych więcey ie nam przyřřtoi z lekkã rořparãc á pomału ie opuřzczãc/ nie pęřtko rozrwyãc. CiceroKosz 1593 63 (Linde)].*

Przen: O zgodzie, porozumieniu: (z)łamać (2) : wielka rzecz iř řię miedzy řtem/ iednã vporna á nieunofřzona głowã naydzie [...]. By to co dzieřięc rownych řobie pořtãnowi/ ieden/ imře rowny/ ábo iefczce niřřzy/ rozpãrãc miał řwiãtby nigdy rżãdu niemiał. *SkarJedn 296, 334; [wotuyãcie/ co then zãřřzył/ co nãřzę rãdę potrzebnã rořpara/ a z pořelřtwã rzeczỹ pořpolitey řię wymawia*

PostępekPrCzart 11; nie jest tak nierozmyślny, aby w onę wojnę starając się tak długo o pokój i dowiódwszy go już po wszystkim królestwie, miał go zasię sam z chęcią swą rozparać. *PismaPolit* 486; Jakoż w tym nie ustawam, jeno że pan diabeł, który nierad miłości a zgody widzi między ludźmi, tedy to rozmaitym sposobem rozpara. *DudEpist* IV 204].

2. *Niszczyć, psuć, marnować [co]* (3) : Wáruryże fie by cie Bog zá to nie chciał kárác/ Zeć dał pyękność vrodę á chcelz ią rołparác. *BielKom* E; *Mącz* 113c; Co to náwet inłzego ielt, iedno zátrudniác Droęę do zábiegánia włzem niebełpieczeńłtwam Oyczyzny? y rołparác pomnożenie oney, Y rozłzerzenie ławy. granic, y możności? *CiekPotr* 88; [Włzákże gdy káżdą rzecź Niemcy rołparáli/nálzy obráziwłzy fie tym poiecháli precź *BielKron* 1597 357].

Formacje współrdzenne cf PROĆ.

Cf [ROZPARANIE], [ROZPARANY]

RS